

Crna Gora
Ministarstvo rada, zapošljavanja
i socijalnog dijaloga

Rimski trg 46
81000 Podgorica
Crna Gora
www.gov.me/mrzs

Broj: 09-113/26-1326/6

Podgorica, 30. Jun 2026. godine

SEKTORSKA ANALIZA
za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija
iz Budžeta Crne Gore u 2027. godini

Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioriternih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekuci za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredjeljena na pozicijama ministarstva nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritene za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioriteta.

1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☐ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volonterizma	☐ zaštita životne sredine
☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivreda i ruralni razvoj
☐ zaštita lica sa invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ održivi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ nauka	☐ zaštićta potrošača
☐ pomoć starijim licima	☐ umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☐ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☒ druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje): <u>razvoj socijalnih inovacija subjekata socijalne ekonomije</u>		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2027. GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

2.1 Navesti prioritetne probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

Uvod

Iako socijalna ekonomija u Crnoj Gori posjeduje značajan potencijal za doprinos održivom ekonomskom i društvenom razvoju, njen razvoj i dalje karakterišu nedovoljna sistemaska razvijenost i ograničen nivo prepoznatljivosti u javnim politikama i praksi. Postojeći razvojni okvir ukazuje na prisustvo međusobno povezanih strukturnih izazova koji usporavaju afirmaciju socijalne ekonomije kao integralnog dijela ekonomskog sistema i instrumenta društvenog razvoja.

Ovi izazovi ogleđaju se, između ostalog, u nedovoljnoj vidljivosti i nerazvijenom razumijevanju koncepta socijalne ekonomije među ključnim akterima, ograničenim institucionalnim i stručnim kapacitetima, nedovoljno razvijenim mehanizmima edukacije i praktične podrške, kao i slaboj integraciji sektora u komunikacione, digitalne i tržišne tokove. Takvo stanje ukazuje na potrebu za sveobuhvatnim i koordinisanim pristupom jačanju ekosistema socijalne ekonomije.

U kontekstu evropskih politika, socijalna ekonomija predstavlja ključni instrument za ostvarivanje ciljeva inkluzivnog i održivog rasta, jačanja društvene kohezije i povećanja zapošljivosti, posebno među mladima, ženama i ranjivim društvenim grupama. Njena uloga se ogleđa u razvoju održivih modela zapošljavanja i inovativnih rješenja koja integrišu ekonomske i društvene ciljeve na lokalnom i nacionalnom nivou.

U tom okviru, nevladine organizacije predstavljaju značajne aktere u procesu daljeg razvoja socijalne ekonomije i inovacija sa socijalnom komponentom, kroz realizaciju programa jačanja kapaciteta, edukacija i obuka, aktivnosti podizanja svijesti, digitalne komunikacije, medijske promocije i unapređenja vidljivosti inicijativa. Ove aktivnosti doprinose jačanju institucionalnog i društvenog razumijevanja, unapređenju kompetencija i stvaranju preduslova za veću održivost i konkurentnost sektora.

Ključni problemi u oblasti socijalne ekonomije i socijalnih inovacija za 2027. godinu – trenutno i željeno stanje

Ključni problemi koji se kroz projekte nevladinih organizacija u 2027. godini nastoje prevazići odnose se na strukturalna ograničenja u razvoju institucionalnih i ljudskih, ako i kapaciteta lokalnih zajednica za razvoj socijalne ekonomije i socijalnih inovacija, kao i na nedovoljnu vidljivost i prepoznatljivost ove oblasti u javnosti. Navodimo prioritetrne probleme:

(1) Nedovoljna kadrovska i institucionalna podrška

Trenutno stanje – Javne institucije i organizacije za podršku razvoju socijalne ekonomije nemaju dovoljno razvijene kapacitete za razumijevanje, tumačenje i dosljednu primjenu politika socijalne ekonomije, što se ogleda u nedovoljno usklađenom institucionalnom pristupu i ograničenom poznavanju specifičnih instrumenata podrške ovom sektoru. Ovaj nedostatak znanja i vještina u praksi se prepoznaje kroz:

- neujednačeno razumijevanje koncepta socijalne ekonomije među institucijama,
- ograničeno uključivanje principa socijalne ekonomije u sektorske programe i javne pozive,
- nedovoljnu koordinaciju između institucija u planiranju i sprovođenju mjera podrške,
- sporiju integraciju inovativnih pristupa poput socijalnih inovacija i partnerstava sa civilnim sektorom.

Posljedica ovakvog stanja je da mjere javne politike nijesu u dovoljnoj mjeri prilagođene realnim potrebama subjekata socijalne ekonomije, što utiče na efikasnost postojećih programa podrške i usporava razvoj cjelokupnog ekosistema socijalne ekonomije.

Željeno stanje – Projekti nevladinih organizacija usmjeravaju se na edukacije i jačanje kapaciteta zaposlenih u javnoj upravi i relevantnim institucijama, radi unapređenja razumijevanja, primjene i integracije koncepta socijalne ekonomije i socijalnih inovacija u javne politike i programe podrške. Dolazak do željenog stanja prepoznat je Akcionim planom 2026–2027 Strategije razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 (Aktivnost 2.1.4. Edukacije za državne službenike o konceptima i politici SSE), uz podršku Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga.

(2) Nedovoljno razvijene kompetencije subjekata socijalne ekonomije

Trenutno stanje – Subjekti socijalne ekonomije imaju ograničene upravljačke, finansijske i organizacione kapacitete, kao i nedovoljan pristup strukturisanim obukama, mentorskoj podršci i savjetodavnim uslugama, što utiče na njihov razvoj, stabilnost i ostvarivanje većeg društvenog uticaja. Ovo se u praksi prepoznaje kroz:

- nedovoljno razvijene poslovne i strateške planove kod dijela subjekata,
- slabije kapacitete za finansijsko upravljanje i planiranje održivosti,

- ograničenu primjenu savremenih modela upravljanja i mjerenja društvenog uticaja,
- nedostatak kontinuirane mentorsko-savjetodavne podrške tokom razvoja inicijativa.

Posljedica ovakvog stanja je da dio subjekata socijalne ekonomije ima poteškoće u održivosti poslovnih modela, skaliranju aktivnosti i jačanju tržišne i društvene relevantnosti, što direktno utiče na njihov ukupni doprinos razvoju socijalne ekonomije.

Željeno stanje – Projekti nevladinih organizacija usmjeravaju se na realizaciju obuka, radionica i mentorskih programa za unapređenje poslovnih, organizacionih, finansijskih i administrativnih kompetencija subjekata socijalne ekonomije, s ciljem jačanja njihove održivosti i društvenog uticaja. Dolazak do željenog stanja prepoznat je Akcionim planom 2026–2027 Strategije razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 (Aktivnost 2.2.1.), uz podršku Udruženja poslodavaca Crne Gore, Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga i organizacija za podršku razvoju socijalne ekonomije.

(3) Nedovoljna uključenost mladih u socijalnu ekonomiju

Trenutno stanje – Mladi imaju ograničen pristup znanjima, programima i praktičnim sadržajima u oblasti socijalne ekonomije i socijalnih inovacija, jer ova tema nije sistemski integrisana u formalne i neformalne obrazovne sadržaje niti dovoljno zastupljena u programima razvoja vještina mladih. Ovo se ispoljava u:

- nedovoljnoj informisanosti mladih o konceptu socijalne ekonomije,
- ograničenim mogućnostima za sticanje praktičnih znanja kroz obrazovne i vanškolske programe,
- kao i nedostatku strukturisanih programa koji omogućavaju prelazak od učenja ka praktičnom djelovanju i razvoju inicijativa.

Posljedica ovakvog stanja je da mladi u nedovoljnoj mjeri prepoznaju socijalnu ekonomiju kao prostor za zapošljavanje, preduzetnički razvoj i razvoj socijalnih inovacija, što utiče na smanjenu generacijsku uključenost u razvoj ovog sektora i nisku stopu njihove aktivne uključenosti u kreiranje novih društveno korisnih inicijativa.

Željeno stanje – Projekti nevladinih organizacija usmjeravaju se na realizaciju edukativnih programa, interaktivnih radionica, bootcamp aktivnosti i programa razvoja ideja u oblasti socijalne ekonomije i socijalnih inovacija, s ciljem jačanja znanja, praktičnih vještina i aktivnog uključivanja mladih u razvoj inicijativa sa društvenim uticajem. Ovi programi doprinose jačanju preduzetničkih i inovacionih kapaciteta mladih, kao i njihovoj većoj zapošljivosti i uključivanju u razvoj socijalne ekonomije kao perspektivnog polja rada i društvenog djelovanja. Dolazak do željenog stanja prepoznat je Akcionim planom 2026–2027 Strategije razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 (Aktivnost 2.2.2), uz podršku Sekretarijata za preduzetništvo i investicije (Glavni grad Podgorica) i Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga i različitih nevladinih organizacija.

<p>(4) Nedovoljno razvijeni programi ideacije i socijalnih inovacija</p> <p><u>Trenutno stanje</u> – Nedostaju strukturisani i kontinuirani programi koji omogućavaju razvoj ideja i socijalnih inovacija od početne faze do održivih i primjenjivih modela, što ograničava razvoj inovativnih rješenja za društvene izazove. Ovo se uočava u:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nedovoljnom broju dostupnih programa koji podržavaju rane faze razvoja ideja, • ograničenim mogućnostima za testiranje i razradu inovativnih rješenja u kontrolisanim uslovima, kao i • nedostatku mentorske i stručne podrške tokom procesa transformacije ideje u konkretan model ili inicijativu. <p>Dodatno, ne postoji jasno uspostavljen kontinuiranet podrške koji bi omogućio dalji razvoj ideja nakon početne faze, što rezultira time da značajan broj potencijalnih socijalnih inovacija ostaje na nivou koncepta i ne prelazi u fazu implementacije.</p> <p><u>Posljedica ovakvog stanja</u> je nizak nivo razvoja i primjene socijalnih inovacija, kao i nedovoljno iskorišćen potencijal za kreiranje održivih rješenja koja odgovaraju na konkretne društvene potrebe..</p> <p><u>Željeno stanje</u> – Projekti nevladinih organizacija usmjeravaju se na realizaciju bootcamp programa, ideacionih radionica i strukturisanih programa razvoja socijalnih inovacija, koji obuhvataju podršku od faze generisanja ideja do njihove razrade, testiranja i pripreme za implementaciju.</p> <p>Ovi programi doprinose razvoju inovativnih rješenja za društvene izazove, jačanju kapaciteta učesnika za razvoj socijalnih inovacija, kao i stvaranju održivih inicijativa sa mjerljivim društvenim uticajem. Dolazak do željenog stanja prepoznat je Akcionim planom 2026–2027 Strategije razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 (Aktivnost 2.2.5).</p> <p>(5) Nedovoljno razvijeni mehanizmi umrežavanja i klasterizacije</p> <p><u>Trenutno stanje</u> – Postoji slaba povezanost između aktera u oblasti socijalne ekonomije, kao i nedovoljno razvijeni mehanizmi za sistemsko umrežavanje, razmjenu znanja i korišćenje zajedničkih resursa. Ovo se prepoznaje u ograničenoj saradnji između subjekata socijalne ekonomije, organizacija za podršku razvoja socijalne ekonomije, nedovoljnom korišćenju dostupnih resursa kroz zajedničke inicijative, kao i odsustvu funkcionalnih mreža i klastera koji bi omogućili kontinuiranu razmjenu iskustava, mentorstvo i međusobnu podršku. Dodatno, nedostatak strukturisanih oblika saradnje utiče na fragmentiranost sektora i otežava zajednički nastup, razvoj inovativnih rješenja i efikasnije korišćenje postojećih kapaciteta.</p> <p><u>Posljedica ovakvog stanja</u> je smanjena efikasnost i vidljivost subjekata socijalne ekonomije, ograničene mogućnosti za razvoj partnerstava i zajedničkih inicijativa, kao i sporiji razvoj cjelokupnog ekosistema socijalne ekonomije.</p>
--

Željeno stanje – Projekti nevladinih organizacija mogu biti usmjereni na uspostavljanje i jačanje mreža, klastera i platformi saradnje u oblasti socijalne ekonomije, kroz aktivnosti koje podstiču povezivanje aktera, razmjenu znanja, zajedničko korišćenje resursa i razvoj partnerskih inicijativa. Ove aktivnosti doprinose jačanju međusobne saradnje, unapređenju dostupnosti resursa i stvaranju funkcionalnog ekosistema koji podržava razvoj socijalne ekonomije. Dolazak do željenog stanja prepoznat je Akcionim planom 2026–2027 Strategije razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 (Aktivnost 2.2.6).

(6) Nedovoljna informisanost javnosti

Trenutno stanje – Nivo informisanosti o socijalnoj ekonomiji u javnosti je nizak, što utiče na njenu prepoznatljivost i razumijevanje njenog značaja u društvenom i ekonomskom razvoju. Ovo se ogleda u ograničenom razumijevanju koncepta socijalne ekonomije među građanima, nedovoljnoj vidljivosti aktivnosti i rezultata subjekata socijalne ekonomije, kao i slaboj zastupljenosti ove teme u javnom prostoru, uključujući javne događaje i informativne kampanje.

Posljedica ovakvog stanja je nizak nivo društvene prepoznatljivosti socijalne ekonomije, ograničeno učešće građana i drugih aktera, kao i nedovoljno korišćenje potencijala ovog sektora za rješavanje društvenih izazova.

Željeno stanje – Projekti nevladinih organizacija usmjeravaju se na organizaciju kampanja, javnih događaja, info dana, javnih tribina i promotivnih aktivnosti u cilju povećanja informisanosti i razumijevanja socijalne ekonomije među građanima, kao i njene veće prepoznatljivosti u društvu. Ove aktivnosti doprinose boljem razumijevanju koncepta socijalne ekonomije, povećanju vidljivosti subjekata socijalne ekonomije i podsticanju većeg učešća građana i drugih aktera u razvoju ovog sektora. Dolazak do željenog stanja prepoznat je Akcionim planom 2026–2027 Strategije razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 (Aktivnost 3.1.1. Organizacija kampanja o socijalnoj i solidarnoj ekonomiji), uz podršku Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga i nevladinih organizacija.

(7) Nedovoljna digitalna vidljivost

Trenutno stanje – Socijalna ekonomija nije dovoljno zastupljena i vidljiva u digitalnom prostoru, što ograničava dostupnost informacija i komunikaciju sa širom javnošću, posebno sa mlađim generacijama koje dominantno koriste digitalne kanale informisanja. Ovo se ogleda u odsustvu strateškog pristupa digitalnoj komunikaciji i promociji socijalne ekonomije. Osim toga, digitalni kanali se ne koriste u dovoljnoj mjeri za promociju aktivnosti, rezultata i primjera dobre prakse subjekata socijalne ekonomije, niti za informisanje o mogućnostima uključivanja i dostupnim programima podrške.

Posljedica ovakvog stanja je ograničen domet informacija o socijalnoj ekonomiji, smanjena vidljivost aktivnosti i inicijativa, kao i nedovoljno iskorišćen potencijal digitalnih alata za širenje uticaja i uključivanje različitih ciljnih grupa.

Željeno stanje – Projekti nevladinih organizacija usmjeravaju se na kreiranje i distribuciju kvalitetnog digitalnog sadržaja, jačanje prisustva na društvenim mrežama i razvoj savremenih komunikacionih alata za promociju socijalne ekonomije i socijalnih inovacija. Ove aktivnosti doprinose

povećanju dostupnosti informacija, vidljivosti subjekata socijalne ekonomije, kao i boljoj komunikaciji sa različitim ciljnim grupama, posebno mladima. Dolazak do željenog stanja prepoznat je Akcionim planom 2026–2027 Strategije razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 (Aktivnost 3.1.2. Kreiranje digitalnog sadržaja i prisustvo na društvenim mrežama), uz podršku Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga, Ministarstva javne uprave i nevladinih organizacija.

(8) Nedovoljna medijska zastupljenost

Trenutno stanje – Socijalna ekonomija nije dovoljno zastupljena u medijima, što se ogleda u ograničenom prisustvu tema iz ove oblasti u informativnim i drugim medijskim sadržajima, kao i nedovoljnoj promociji aktivnosti i rezultata subjekata socijalne ekonomije.

Posljedica ovakvog stanja je niska vidljivost socijalne ekonomije u javnom diskursu i ograničeno razumijevanje njenog značaja među građanima.

Željeno stanje – Projekti nevladinih organizacija usmjeravaju se na medijsku promociju, gostovanja u medijima i kreiranje sadržaja koji doprinose većoj zastupljenosti socijalne ekonomije u javnom prostoru. Dolazak do željenog stanja prepoznat je Akcionim planom 2026–2027 Strategije razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 (Aktivnost 3.1.3. Gostovanja na medijima radi promocije socijalne ekonomije), uz podršku Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga i nevladinih organizacija.

(9) Nedovoljno razvijeni kanali promocije i tržišne vidljivosti

Trenutno stanje – Nedovoljno su razvijeni kanali promocije i distribucije inicijativa u oblasti socijalne ekonomije, što ograničava njihovu dostupnost tržištu i krajnjim korisnicima. Ovo se ogleda u ograničenoj vidljivosti proizvoda i usluga subjekata socijalne ekonomije, nedovoljnom korišćenju postojećih promotivnih i prodajnih kanala, kao i slabijoj povezanosti sa tržišnim akterima.

Posljedica ovakvog stanja je otežan plasman proizvoda i usluga, smanjene mogućnosti ostvarivanja prihoda i ograničen razvoj tržišnog potencijala socijalne ekonomije.

Željeno stanje – Projekti nevladinih organizacija usmjeravaju se na unapređenje vidljivosti i promocije socijalne ekonomije kroz promociju digitalnih platformi, kao i aktivnosti koje doprinose boljoj tržišnoj prepoznatljivosti proizvoda i usluga. Dolazak do željenog stanja prepoznat je Akcionim planom 2026–2027 Strategije razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 (Aktivnost 3.2.2. Promotivna kampanja za podizanje vidljivosti on-line platforme), uz podršku Udruženja poslodavaca Crne Gore, OGRSP, Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga i nevladinih organizacija.

Empirijska osnova za identifikaciju ključnih izazova u oblasti socijalne ekonomije

Dostupna relevantna istraživanja i analize omogućile su sagledavanje i definisanje ključnih problema, kao i razumijevanje željenog stanja:

(1) Mapiranje i naliza stanja u oblasti socijalne ekonomije u Crnoj Gori¹

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga izradio je 2025. godine dokument *Mapiranje i analiza stanja u oblasti socijalne ekonomije u Crnoj Gori* s ciljem sagledavanja postojećeg stanja, identifikacije ključnih izazova, potreba i potencijala, mogućnosti razvoja subjekata socijalne i solidarne ekonomije kao posebnih poslovnih modela. Dokument je istovremeno poslužio kao jedna od osnova za izradu sektorske strategije socijalne ekonomije i radi kreiranje aktivnosti u dvogodišnjem akcionom planu radi unapređenja socijalne ekonomije u onim segmentima koji predstavljaju usko grlo u razvoju ove nove javne politike.

Raznovrsnost oblasti djelovanja nevladinih organizacija – od socijalne zaštite i inkluzije, preko ljudskih prava, obrazovanja, zdravlja, zapošljavanja, ekologije, kulture i evropskih integracija – pokazuje da socijalna ekonomija obuhvata širok spektar društvenih potreba i da se kroz različite aktivnosti povezuje sa ciljem stvaranja održivih modela koji istovremeno jačaju zajednicu i doprinose ekonomskom razvoju.

Od 32 nevladine organizacije koje su obuhvaćene upitnikom, rezultati su pokazali da se dvije trećine organizacija (66%) prepoznaje kao organizacija koja posluje po principima socijalnog preduzetništva, reinvestirajući ostvareni profit u zajednicu i razvoj programa. Polovina nevladinih organizacija (50%) je dugoročno zainteresovana za osnivanje socijalnog preduzeća, dok se 16% izjasnilo da već primjenjuje modele socijalnog poslovanja. Dominantan stav je da socijalno preduzetništvo predstavlja važan korak ka dugoročnoj održivosti, jer omogućava finansijsku stabilnost i veći društveni uticaj.

Nalazi *Mapiranja i analize stanja u oblasti socijalne ekonomije u Crnoj Gori* ukazuju da se razvoj socijalne ekonomije odvija u okviru nedovoljno razvijenog i fragmentisanog institucionalnog i projektnog okvira, pri čemu ključnu ulogu u implementaciji inicijativa imaju nevladine organizacije. Ovakav kontekst potvrđuje postojanje problema nedovoljno razvijene kadrovske i institucionalne podrške, kao i integracije koncepta socijalne ekonomije u druge javne politike i programe podrške.

¹ Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga (2025). *Mapiranje i analiza stanja u oblasti socijalne ekonomije u Crnoj Gori*. Dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/399c7cb4-0a13-4cbb-a4bb-e224453b6f4b8>

(2) Studija Izvodljivosti o solidarnoj i socijalnoj ekonomiji u Crnoj Gori²

Studija je pokazala da socijalna i solidarna ekonomija u Crnoj Gori, naročito u ruralnim područjima, ima potencijal da odgovori na ključne lokalne potrebe i doprinese održivom razvoju zajednica, ali njen rast ograničavaju nedostatak zakonodavne podrške, finansijske barijere i slaba integracija u javne politike. Kao značajni izazovi sa kojima se suočavaju socijalna preduzeća navode se nedostatak kapaciteta, resursa, prilika za učenje i umrežavanje, uz ograničen broj dostupnih programa podrške³. Nalazi ove studije potvrđuju da razvoj socijalne ekonomije zahtijeva sistemski pristup koji uključuje jačanje kapaciteta, unapređenje pristupa finansiranju, razvoj programa podrške i bolje povezivanje aktera, naročito u lokalnim i ruralnim sredinama.

(3) Socijalno preduzetništvo: potencijal za unaprijeđenje socioekonomskih prilika u Crnoj Gori⁴

Socijalna preduzeća, kao sastavni dio inovativnih i održivih ekonomskih sistema, doprinose ostvarenju ciljeva socijalne i cirkularne ekonomije. Takođe, stvaraju nova radna mjesta i omogućavaju neprofitnim organizacijama održivost usluga koje pružaju. Ukratko, socijalna preduzeća nude alternativu koja ne samo da stvara ekonomski profit, već i doprinosi društvenom razvoju i održivosti. Mnogi mladi ljudi prepoznaju vrijednost ovog modela i sve više traže prilike koje ne uključuju samo finansijsku dobit, već i pozitivan uticaj na zajednicu. Socijalno preduzetništvo se, stoga, uklapa u širi okvir društveno odgovornog poslovanja, ali i odgovara na potrebe i aspiracije nove generacije koja teži promjenama⁵.

(4) Analiza eko-socijalnog preduzetništva: potrebe, prepreke i dobre prakse⁶

U analizi se navodi se da ne postoje zvanični i tačni podaci o socijalnim preduzećima u Crnoj Gori i da je najnovije istraživanje, dio Evropske mape socijalnih preduzeća, procijenilo da u Crnoj Gori može postojati oko 130 socijalnih preduzeća u vidu udruženja i fondacija, zaštitnih radionica, zadruga i nevladinih organizacija.

Kao prepreke koje sprečavaju razvoj eko-socijalnih projekata i aktivnosti kroz socijalno preduzetništvo navodi se sljedeće: lako se u oblasti socijalnog preduzetništva razvijaju i otvaraju značajne mogućnosti, mjere podrške za preduzetništvo su dostupne u programima aktivne politike zapošljavanja, Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom i evropskim fondovima. Sva istraživanja pokazuju da je socijalnim preduzećima, generalno, potrebna dodatna podrška kako bi bila održiva i profitabilna i da podršku treba pružiti prvenstveno kroz

² COSV Montenegro (2024), *Studija Izvodljivosti o solidarnoj i socijalnoj ekonomiji u Crnoj Gori*. Dostupno na: https://www.cosv.org/wp-content/uploads/2025/07/FIS_SSE_MNE.pdf

³ Isto, str. 5 i 9.

⁴ Centar za građansko obrazovanje (2024), *Socijalno preduzetništvo: potencijal za unaprijeđenje socioekonomskih prilika u Crnoj Gori*. Dostupno na: <https://media.cgo-cce.org/2024/10/Socijalno-preduzetništvo-publikacija.pdf>

⁵ Isto, str. 13.

⁶ BC4ESE (2025), *Analiza eko-socijalnog preduzetništva: potrebe, prepreke i dobre prakse*. Dostupno na: <https://ecosocent.eu/wp-content/uploads/2023/02/MNE-O1-BC4ESE.pdf>

različite programe obuke, savjetovanja i mentorstva kako bi im se pomoglo da razviju svoje menadžerske, finansijske i marketinške vještine (Janković, 2018, prema BC4ESE, str. 15)⁷.

Prema analizi potreba, ključne prepreke u ostvarivanju profita od svojih preduzetničkih aktivnosti za socijalna preduzeća u Crnoj Gori, bile su: problemi u plasmanu proizvoda; nedostatak prodajnog prostora; jaka konkurencija. Studija je rađena na malom broju socijalnih preduzeća, od kojih je većina bila u obliku OCD. Stoga je reprezentativnost uzorka za cijelu populaciju neuvjerojatna. S druge strane, identifikovane su i neke unutrašnje prepreke, uključujući: nedostatak poslovnih vještina; potreba za kvalitetnijom opremom i adekvatnim materijalom za rad; loše umrežavanje⁸.

Analiza je rezultirala preporukama koje se odnose na jačanje finansijske podrške, izradu politika i normativnih pozicija za razvoj SP koje omogućavaju sistemsko praćenje konkretnih ishoda u ovom sektoru. Poseban akcenat stavlja se na uključivanje mladih u inicijative koje promoviraju koncept socijalne ekonomije i razvoj održive inkubacione podrške, dostupne malim, srednjim i eko-socijalnim preduzećima. Takođe, preporučuje se uspostavljanje baze podataka o socijalnim preduzećima uz odgovarajući pravni okvir, kao i integrisanje modela socijalne inovacije, socijalne i cirkularne ekonomije u obrazovni sistem radi širenja znanja i karijernih mogućnosti za mlade. Dodatno, ističe se značaj promocije primjera dobre prakse, stvaranja sistema priznanja i obezbjeđivanja kvalitetnijeg pristupa obukama, mentorstvu i savjetodavnoj podršci.

Povezanost identifikovanih problema sa strateškim dokumentima i prioritetne oblasti podrške projektima NVO u 2027. godini

Problemi u oblasti socijalne i solidarne ekonomije nijesu prepoznati samo kroz relevantna istraživanja, već su jasno identifikovani i u strateškim dokumentima, u okviru kojih su definisani ciljevi, mjere i aktivnosti za njihovo prevazilaženje.

Strategija razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 s Akcionim planom 2026–2027⁹

Ključni strateški okvir predstavlja Strategija razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 s Akcionim planom 2026–2027, koja sistemski adresira izazove u razvoju sektora kroz unapređenje institucionalne podrške, jačanje kompetencija i povećanje vidljivosti subjekata socijalne ekonomije.

⁷ Isto.

⁸ Isto, str. 15.

⁹ Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga (2025). *Strategija razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 s Akcionim planom 2026–2027*. Dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/ee889da3-60e0-4cd8-8c38-c285a58c299d>

Strateški cilj 2: Uspostaviti potpurnu infrastrukturu za razvoj socijalne i solidarne ekonomije i razviti kompetencije o socijalnoj i solidarnoj ekonomiji

Operativni cilj 2.1: Uspostaviti sistemsku podršku za djelovanje subjekata socijalne i solidarne ekonomije

Ovaj cilj prepoznaje potrebu za jačanjem kapaciteta javne uprave i unapređenjem razumijevanja i primjene politika socijalne ekonomije. → Projekti nevladinih organizacija doprinose njegovoj realizaciji kroz sprovođenje stručnih obuka i treninga za državne službenike, čime se jača institucionalna podrška i unapređuje koordinacija u razvoju sektora (Aktivnost 2.1.4).

Operativni cilj 2.2: Unaprijediti kompetencije za subjekte socijalne ekonomije

Fokus ovog cilja je na jačanju znanja i vještina svih aktera u ekosistemu socijalne ekonomije, posebno subjekata socijalne i solidarne ekonomija i mladih. → Projekti nevladinih organizacija doprinose kroz realizaciju obuka, radionica i edukativnih programa usmjerenih na razvoj poslovnih, organizacionih i administrativnih kompetencija, kao i kroz promociju socijalne ekonomije među mladima kao prostora za zapošljavanje i razvoj inicijativa (Aktivnosti 2.2.1 i 2.2.2).

Strateški cilj 3: Povećati prepoznatljivost subjekata socijalne i solidarne ekonomije i poboljšati njihov pristup tržištu

Operativni cilj 3.1: Podignuti svijest raznih aktera o socijalnoj i solidarnoj ekonomiji

Ovaj cilj odgovara na problem niske informisanosti i vidljivosti socijalne ekonomije u javnosti. → Projekti nevladinih organizacija doprinose kroz sprovođenje kampanja, kreiranje digitalnog sadržaja i aktivnosti u medijima i na društvenim mrežama, čime se jača razumijevanje i prepoznatljivost koncepta socijalne ekonomije (Aktivnosti 3.1.1, 3.1.2 i 3.1.3).

Operativni cilj 3.2: Razvijati kanale distribucije i prodaje

Cilj je unapređenje tržišne pozicije subjekata SSE kroz razvoj savremenih kanala promocije i prodaje, uključujući onlajn platforme. → Projekti nevladinih organizacija doprinose kroz promociju ovih kanala i informisanje građana i poslovne zajednice, čime se povećava vidljivost i dostupnost proizvoda i usluga socijalne ekonomije (Aktivnost 3.2.2).

Na osnovu navedenog, jasno je da identifikovani problemi u oblasti socijalne i solidarne ekonomije imaju svoje uporište u važećem strateškom okviru, te da su prepoznati kroz konkretne ciljeve i aktivnosti Akcionog plana 2026–2027. U tom kontekstu, projekti nevladinih organizacija u 2027. godini predstavljaju važan mehanizam za operativnu realizaciju ovih aktivnosti na terenu, posebno u dijelu jačanja kapaciteta, edukacije, promocije i unapređenja tržišne vidljivosti subjekata socijalne ekonomije. Na ovaj način obezbjeđuje se direktna povezanost između strateških prioriteta i projektnih intervencija, čime se doprinosi efikasnijem i usklađenom razvoju sektora socijalne i solidarne ekonomije.

U skladu sa definisanim strateškim pravcima i prepoznatim potrebama u sektoru, prioritetne oblasti podrške projektima nevladinih organizacija u 2027. godini usmjerene su na konkretnizaciju ovih ciljeva kroz ciljane i operativne projektne intervencije.

Prioritetne oblasti podrške projektima nevladinih organizacija u 2027. godini

Polazeći od identifikovanih problema u oblasti socijalne i solidarne ekonomije, kao i njihovog utemeljenja u strateškim dokumentima i Akcionom planu 2026–2027, definišu se prioritetne oblasti podrške projektima nevladinih organizacija u 2027. godini. Prioriteti su usmjereni na jačanje kapaciteta, unapređenje znanja i vještina, razvoj socijalnih inovacija, kao i povećanje vidljivosti i tržišne prepoznatljivosti subjekata socijalne ekonomije, uz poseban fokus na uključivanje mladih i jačanje lokalnih inicijativa.

Prioritetna oblast 1: Jačanje kapaciteta subjekata socijalne ekonomije

Prilvatijive aktivnosti:

- obuke, radionice i treninzi,
- mentorska i savjetodavna podrška,
- razvoj poslovnih i strateških planova,
- aktivnosti usmjerene na unapređenje upravljačkih i finansijskih kapaciteta.

Prioritetna oblast 2: Edukacija i uključivanje mladih u socijalnu ekonomiju

Prilvatijive aktivnosti:

- edukativni programi i treninzi za mlade,
- radionice i kampanje za promociju socijalne ekonomije,
- razvoj omladinskih inicijativa i pilot aktivnosti,
- aktivnosti koje podstiču aktivno učešće mladih.

Prioritetna oblast 3: Razvoj socijalnih inovacija i ideacija

Prilvatijive aktivnosti:

- bootcamp i ideacioni programi,
- razvoj i testiranje inovativnih rješenja,
- podrška razvoju novih modela socijalnih inovacija,
- pilotiranje inicijativa sa društvenim uticajem.

Prioritetna oblast 4: U mrežavanje i razvoj partnerstava

Prilvatijive aktivnosti:

- organizacija događaja za umrežavanje,
- razvoj mreža i klastera,
- platforme za razmjenu znanja i iskustava,
- iniciranje partnerstava.

Prioritetna oblast 5: Promocija i povećanje vidljivosti socijalne ekonomije

Prihvatljive aktivnosti:

- Kampanje podizanja svijesti,
- organizacija javnih događaja,
- kreiranje digitalnog sadržaja,
- aktivnosti u medijima i na društvenim mrežama.

Prioritetna oblast 6: Unapređenje tržišne vidljivosti i promocije proizvoda i usluga

Prihvatljive aktivnosti:

- promocija digitalnih platformi i online prodaje,
- promotivne kampanje za proizvode i usluge,
- aktivnosti povezivanja sa tržištem,
- razvoj vidljivosti kroz digitalne kanale.

Ograničenja u finansiranju

U okviru ovog javnog konkursa neće se podržati projekti koji su isključivo usmjereni na:

- aktivnosti koje nemaju jasnu vezu sa razvojem socijalne ekonomije i socijalnih inovacija,
- direktnu finansijsku podršku pojedinačnim subjektima bez šireg društvenog uticaja,
- aktivnosti koje su već finansirane iz drugih javnih izvora.

Kriterijumi za vrednovanje projekata u 2027. godini

Prijavljeni projekti biće vrednovani na osnovu sljedećih kriterijuma:

1) Relevantnost projekta

Usklađenost sa definisanim prioritetnim oblastima i identifikovanim problemima u sektorskoj analizi, kao i doprinos ciljevima strateških dokumenata.

2) Kvalitet projektnog prijedloga

Jasno definisani ciljevi, aktivnosti i rezultati, logička povezanost između problema, ciljeva i planiranih aktivnosti.

3) Uticaj i održivost

Očekivani doprinos projekta razvoju socijalne ekonomije i socijalnih inovacija, mogućnost dugoročnih efekata i održivosti rezultata nakon završetka projekta.

4) Kapacitet podnosioca prijave

Iskustvo organizacije u realizaciji sličnih projekata, stručni i operativni kapaciteti za sprovođenje aktivnosti.

5) Partnerstva i umrežavanje

Uključivanje relevantnih partnera (nevladinih organizacija, institucija, organizacija, privatnog sektora, lokalnih aktera, edukatora i stručnih lica) i doprinos jačanju saradnje u ekosistemu socijalne ekonomije.

6) Uključenost ciljnih grupa

Stepen uključenosti subjekata socijalne ekonomije, mladih i drugih relevantnih aktera u planiranje i realizaciju projektnih aktivnosti.

7) Budžet i troškovna efikasnost

Realističnost i opravdanost budžeta u odnosu na planirane aktivnosti i rezultate.

Projekti koji integrišu više prioriteta oblasti i ostvaruju širi društveni uticaj, posebno na lokalnom nivou, biće posebno vrednovani.

Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030¹⁰

U okviru Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030, socijalna i solidarna ekonomija prepoznaje se kroz više tematskih područja kao mehanizam za unapređenje zapošljivosti, socijalne inkluzije i održivog razvoja.

U okviru **Tematskog područja 2: Društveni resursi** – podrška vrijednostima, normama i obrascima ponašanja značajnim za održivost društva, kroz **Strateški cilj 2.5**: Stimulisati zapošljivost i socijalnu inkluziju, odnosno **Podmjeru 2.5.2.5**: Podsticati preduzetništvo i samozapošljavanje, naglašava se potreba za razvojem fleksibilnih modela zapošljavanja mladih, uključujući društveno preduzetništvo i druge inovativne oblike ekonomskih aktivnosti.

→ Projekti nevladinih organizacija mogu doprinijeti realizaciji ovog cilja kroz edukaciju mladih o socijalnoj i solidarnoj ekonomiji, razvoj preduzetničkih vještina i promociju socijalnih inovacija kao održivih modela zapošljavanja.

U okviru **Tematskog područja 4: Ekonomski resursi** – uvođenje zelene ekonomije, kroz **Strateški cilj 4.6**: Primijeniti društvenu odgovornost u praksi svih sektora, odnosno **Podmjeru 4.6.1.3**, prepoznaje se značaj promocije koncepta društvene odgovornosti i podizanja svijesti o njegovoj ulozi u održivom razvoju.

→ U tom kontekstu, projekti nevladinih organizacija mogu doprinijeti kroz kampanje, edukacije i promotivne aktivnosti koje afirmišu principe socijalne ekonomije i socijalnih inovacija kao dio šireg okvira društveno odgovornog i održivog poslovanja.

¹⁰ Ministarstvo održivog razvoja i turizma (2016). *Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine*. Dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/67dc487e-097d-41d2-8fd5-7827a19a1f5a>

Strategija saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022–2026¹¹

Strategija saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022–2026 ukazuje da su socijalno preduzetništvo i filantropija oblasti u kojima je i dalje potrebna veća promocija potencijala funkcionalnih, oprobanih modela djelovanja, ne samo kada je u pitanju njihov značaj za održivost NVO-a već i za ukupnu dobrobit koju može imati društvo. Osim za promociju, postoji prostor za druge vidove podrške nevladinim organizacijama koje se bave volontiranjem, socijalnim preduzetništvom i filantropijom¹².

→ U tom smislu, projekti planirani javnim konkursom za 2027. godinu treba da budu usmjereni na realizaciju aktivnosti koje doprinose unapređenju ovih sadržaja u praksi.

Strategija razvoja ženskog preduzetništva 2025–2028¹³

Strateški cilj 2: Tranzicija ženskog preduzetništva ka održivom, zelenom i digitalnom poslovanju

Operativni cilj 2.2: Primjena savremenih znanja, vještina i tehnologija koje omogućuju efektivnu transformaciju ka zelenom i digitalnom poslovanju; **Mjera 2.2.1:** Promocija razvoja održivog, zelenog poslovanja i digitalizacije biznisa. Ovom mjerom se podstiče osnaživanje žena preduzetnica kroz razvoj znanja, vještina i pristup finansijskoj i savjetodavnoj podršci za prelazak na održive i digitalne modele poslovanja. Mjera je povezana sa socijalnom ekonomijom jer doprinosi razvoju društveno odgovornih biznisa koji stvaraju i ekonomsku i društvenu vrijednost.

→ Istovremeno, nevladine organizacije kroz projekte edukacije, mentorstva i umrežavanja imaju ključnu ulogu u jačanju kapaciteta žena, posebno iz ranjivih i ruralnih grupa, čime doprinose inkluzivnom i održivom razvoju.

Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori 2023–2026 godine¹⁴

Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori 2023–2026 naglašava potrebu za ubrzanjem digitalne i zelene tranzicije MMSP sektora kroz primjenu savremenih tehnologija, digitalnog marketinga, e-trgovine i unapređenje resursne efikasnosti, uključujući i korišćenje obnovljivih izvora energije.

¹¹ Ministarstvo javne uprave (2022). *Strategija saradnje organa državne uprave i nevladinih organizacija 2022–2026*. Dostupno na: <https://www.gov.me/dokumentar/08775755-1532-4946-b382-3da5e58733bd5>

¹² Isto, str. 12.

¹³ Ministarstvo ekonomskog razvoja (2025). *Strategija razvoja ženskog preduzetništva 2025–2028, sa Akcionim planom za 2025–2026. godinu*. Dostupno na: <https://www.gov.me/clanak/usvojena-strategija-razvoja-zenskog-preduzetnistva-2025-2028-sa-akcionim-planom-za-2025-2026-godinu>, str. 64-66.

¹⁴ Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma (2023). *Strategija razvoja mikro, malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori 2023–2026*. Dostupno na: <https://www.gov.me/dokumentar/3e145aba-089d-40bf-8bbb-6e7a911b3e873>

Poseban akcenat stavlja se na razvoj znanja i vještina neophodnih za ovu tranziciju, kao i na kreiranje novih poslova i zanimanja koja nastaju kao rezultat transformacionih procesa. U tom smislu, značajnu ulogu ima institucionalna infrastruktura za podršku inovacijama i razvoju preduzetništva, koja obuhvata Inovaciono preduzetnički centar Tehnopolis, Fond za inovacije Crne Gore, Naučno-tehnološki park Crne Gore, Privrednu komoru Crne Gore, kao i relevantne obrazovne i istraživačke institucije.

→ U okviru ovih procesa, prepoznaje se prostor za doprinos nevladinih organizacija kroz projekte koji povezuju digitalnu i zelenu tranziciju sa društvenim potrebama, doprinose razvoju socijalnih inovacija, podršku održive poslovne modele i jačaju socijalnu inkluziju i zapošljivost, posebno na lokalnom nivou.

Strategija za mlade 2023–2027¹⁵

U okviru Strategije za mlade 2023–2027, kroz **Strateški cilj**: Izgradnjom održivog međuresornog sistema podrške mladima stvoriti mogućnosti za razvoj njihovih punih kapaciteta i aktivan doprinos razvoju društva, i **Operativni cilj 3**: Ostvariti međuresorni doprinos poboljšanju sveukupnog položaja mladih, prepoznaje se značaj jačanja podrške preduzetništvu mladih.

Kroz **Mjeru 3.1**: Kreirati međuresorni set aktivnosti za unapređenje prilika za razvoj i ostvarenje punih potencijala mladih, predviđene su aktivnosti koje uključuju podršku razvoju društvenog, zelenog i ženskog preduzetništva, kao i uspostavljanje različitih mehanizama podrške poput savjetodavnih usluga, resursnih centara i prostora za rad i saradnju. Ova mjera je u direktnoj vezi sa socijalnom ekonomijom i socijalnim inovacijama, jer podstiče razvoj društveno odgovornih inicijativa i novih modela rješavanja društvenih izazova kroz angažman mladih.

→ U tom kontekstu, projekti nevladinih organizacija mogu doprinijeti kroz edukaciju, mentorstvo i umrežavanje mladih, čime se omogućava razvoj konkretnih inicijativa i jača njihova uloga u inkluzivnom i održivom razvoju.

Strategija za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022–2027¹⁶

Strateški cilj: Obezbeđenje ravnopravnog položaja i punog učešća lica s invaliditetom u svim sferama društvenog života, kroz unapređenje pravnog, institucionalnog, socijalnog i ekonomskog okvira za zaštitu od diskriminacije, koji se temelji na modelu pristupa invaliditetu zasnovanom na ljudskim pravima i **Operativni cilj 8**: Smanjenje nivoa diskriminacije sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom ostvarenja prava iz oblasti rada i zapošljavanja. U tom kontekstu, socijalna i solidarna ekonomija predstavlja važan mehanizam za kreiranje održivih i inkluzivnih radnih mjesta, kroz razvoj socijalnih preduzeća i drugih modela koji kombinuju ekonomske i društvene ciljeve.

¹⁵ Ministarstvo sporta i mladih (2023). *Strategija za mlade 2023-2027*. Dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/c27c88df-e903-422d-b789-379490cc307cf>

¹⁶ Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava (2022). *Strategija za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022–2027*. Dostupno na: <https://www.gov.me/dokumenta/e9659c4e-e7f6-41f2-ab98-0fd115b80601>

→ Projekti nevladinih organizacija mogu doprinijeti realizaciji ovog cilja kroz aktivnosti koje podstiču zapošljavanje i radnu integraciju lica s invaliditetom, razvoju njihovih vještina i jačanje kapaciteta za uključivanje u tržište rada, čime se direktno doprinosi njihovoj većoj ekonomskoj nezavisnosti i socijalnoj uključenosti.

Program dostojanstvenog rada za period 2024–2027¹⁷

Strategija razvoja socijalne i solidarne ekonomije u značajnoj mjeri je komplementarna sa ciljevima i ishodima Programa dostojanstvenog rada za period 2024–2027, posebno u dijelu promocije inkluzivnog i produktivnog zapošljavanja.

U okviru **Cilja 1**: Promovisanje inkluzivnog i produktivnog zapošljavanja, odnosno **Ishoda 1.1**: Poboļšani programi podrške preduzećima s posebnim fokusom na kreiranje kvalitetnih radnih mjesta, prepoznaje se značaj razvoja modela poslovanja koji generišu održiva i društveno odgovorna radna mjesta. U tom kontekstu, subjekti socijalne ekonomije predstavljaju važan instrument za ostvarivanje ovog cilja, imajući u vidu njihovu usmjerenost ka zapošljavanju ranjivih grupa i stvaranju društvene vrijednosti.

Dodatno, kroz **Cilj 2**: Poboļšani uslovi rada za sve radnike u Crnoj Gori, a posebno u okviru **Ishoda 2.4**: Pojaćani kapaciteti za odgovor na neformalnost, prepoznaje se potreba za smanjenjem sive ekonomije i jaćanjem formalnih oblika zapošljavanja. Razvoju socijalne i solidarne ekonomije u ovom kontekstu doprinosi formalizaciji ekonomskih aktivnosti i smanjenju nelegalne konkurencije, čime se stvaraju uslovi za snažniju i vidljiviju ulogu subjekata socijalne ekonomije u uključivanju dugoročno nezaposlenih i drugih ranjivih grupa na tržište rada.

→ Projekti nevladinih organizacija mogu doprinijeti ostvarivanju ovih ciljeva kroz aktivnosti koje podstiču razvoj inkluzivnih poslovnih modela, unapređenje kompetencija za zapošljavanje, kao i promociju dostojanstvenog rada i prelaska iz neformalne u formalnu ekonomiju.

Relevantni evropski strateški, politički i preporučeni okvir u oblasti socijalne ekonomije

Evropski okvir za razvoj socijalne ekonomije dodatno potvrđuje značaj ovog sektora kao ključnog instrumenta za inkluzivni ekonomski rast, socijalnu koheziju i održivi razvoj. Kroz Akcioni plan za socijalnu ekonomiju, Rezoluciju Evropskog parlamenta i Preporuku Vijeća Evropske unije, socijalna ekonomija se pozicionira kao važan nosilac zelene i digitalne tranzicije, jaćanja zapošljivosti i unapređenja društvenih inovacija.

¹⁷ Vlada Crne Gore (2024). *Informacija o zaključivanju Programa dostojanstvenog rada 2024–2027*. Dostupno na: <https://www.gov.me/dokumentata/cde4125d-74ea-4bdf-9461-91470d9c2ba2>

Akcioni plan za socijalnu ekonomiju¹⁸

Akcioni plan za socijalnu ekonomiju Evropske komisije prepoznaje socijalnu ekonomiju kao ključni stub inkluzivnog i otpornog ekonomskog razvoja, sa značajnom ulogom u integraciji ranjivih grupa, razvoju socijalnih usluga i unapređenju rodne ravnopravnosti. Posebno se naglašava njen potencijal u kontekstu zelene i digitalne tranzicije, kao i postpandemijskog oporavka, kroz razvoj održivih i uključivih ekonomskih modela. Istovremeno, dokument ukazuje na izazove koji se odnose na nedovoljnu vidljivost socijalne ekonomije, ograničen pristup finansiranju i nedovoljno iskorišćene mogućnosti u okviru javnih politika, što korespondira sa identifikovanim problemima u sektorskoj analizi.

U tom kontekstu, projekti nevladinih organizacija predstavljaju važan instrument za jačanje kapaciteta, promociju socijalne ekonomije, razvoj socijalnih inovacija i unapređenje tržišne vidljivosti subjekata socijalne ekonomije. Socijalne inovacije se u tom okviru posebno prepoznaju kao mehanizam za razvoj novih rješenja usmjerenih na odgovor na društvene izazove i unapređenje efikasnosti i transformativnog potencijala socijalne ekonomije.

Rezolucija Evropskog parlamenta o Akcionom planu EU za socijalnu ekonomiju¹⁹

Rezolucija Evropskog parlamenta o Akcionom planu za socijalnu ekonomiju dodatno naglašava potrebu za jačanjem sistemске podrške ovom sektoru, posebno kroz unapređenje pristupa finansijskim sredstvima, razvoj kompetencija i usklađivanje konceptualnog i normativnog okvira na nivou Evropske unije.

Poseban fokus stavlja se na razvoj vještina, uključujući digitalne i upravljačke kompetencije, kao i na ulogu socijalne ekonomije u zapošljavanju mladih i žena, posebno onih u ranjivim situacijama.

Ove smjernice su direktno povezane sa prioritetima sektorske analize, posebno u dijelu jačanja kapaciteta, edukacije i razvoja socijalnih inovacija, gdje projekti nevladinih organizacija mogu imati ključnu ulogu u njihovoj praktičnoj realizaciji.

¹⁸ European Commission (2021). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Building an economy that works for people – an action plan for the social economy*. Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0778>

¹⁹ European Parliament (2022). *Resolution of 6 July 2022 on the EU Action Plan for the Social Economy (2021/12179(INI))*, (2023/C 47/12). Dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0288>

Preporuka Vijeća Evropske Unije o razvoju okvirnih uslova za socijalnu ekonomiju²⁰

Preporuka Vijeća Evropske unije o razvoju okvirnih uslova za socijalnu ekonomiju usmjerena je na unapređenje sistemskog i institucionalnog okruženja za razvoj ovog sektora u državama članicama. Posebno se naglašava potreba za poboljšanjem pristupa finansiranju, tržištima i javnim nabavkama, kao i za jačanjem vidljivosti i prepoznatljivosti socijalne ekonomije.

Takođe, preporučuje se razvoj i unapređenje nacionalnih strategija, kao i praćenje i evaluacija njihovog sprovođenja, čime se dodatno naglašava značaj strateškog i planskog pristupa razvoju sektora.

U tom kontekstu, projekti nevladinih organizacija doprinose operacionalizaciji ovih preporuka kroz konkretne aktivnosti usmjerene na jačanje kapaciteta, promociju i povezivanje subjekata socijalne ekonomije sa tržištem i relevantnim akterima.

Prethodno navedni dokumenti ukazuju na potrebu jačanja vidljivosti, unapređenja pristupa finansiranju, razvoja kompetencija i stvaranja podsticalnog institucionalnog okvira, čime se jasno prepoznaju izazovi koji su identifikovani i u nacionalnom kontekstu. Istovremeno, oni pružaju smjernice za konkretne mjere i aktivnosti koje se mogu implementirati kroz projekte, posebno u dijelu edukacije, promocije, jačanja kapaciteta i razvoja inovativnih modela djelovanja u oblasti socijalne ekonomije.

EU dokumenti u oblasti socijalne ekonomije predstavljaju strateški okvir koji definiše pravce razvoja sektora, dok se njihova implementacija odvija kroz različite finansijske mehanizme koji se razlikuju po fazama integracionog procesa. U kontekstu država kandidata, uključujući Crnu Goru, relevantni su prije svega prepristupni instrumenti, posebno IPA III, kao grant šema usmjerene na razvoj socijalnog preduzetništva i socijalnih inovacija.

Na nacionalnom nivou, finansiranje javnih konkursa u 2027. godini realizuje se iz tekućeg budžeta Crne Gore, pri čemu sektorska analiza ima za cilj identifikaciju potreba u oblasti od javnog interesa i definisanje prioriternih pravaca podrške, uključujući razvoj socijalnih inovacija i jačanje subjekata socijalne ekonomije. U perspektivi pristupanja Evropskoj uniji, predviđa se postepeno korišćenje dodatnih EU instrumenata, a nakon punopravnog članstva i korišćenje strukturnih fondova, uključujući Evropski socijalni fond plus (ESF+), što će omogućiti značajno proširenje obima i uticaja intervencija u ovoj oblasti.

²⁰ Council of the European Union (2023). *Council Recommendation of 27 November 2023 on developing framework conditions for the social economy* (C/2023/1344). Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ%3AC_202301344

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem	Izvor(i) podataka
<p>(1) <u>Mapiranje i analiza stanja u oblasti socijalne ekonomije u Crnoj Gori</u> Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga (2025)</p>	<p>(1) Dostupno na: https://www.gov.me/dokumenta/399c7cb4-0a13-4cbd-a4b8-e22453b6f4b8</p>
<p>(2) <u>Studija izvodljivosti o solidarnoi i socijalnoj ekonomiji u Crnoj Gori</u> COSV Montenegro (2024)</p>	<p>(2) Dostupno na: https://www.cosv.org/wp-content/uploads/2025/07/FS_SSE_MNE.pdf</p>
<p>(3) <u>Socijalno preduzetništvo: potencijal za unaprijeđenje socioekonomskih prilika u Crnoj Gori</u> Centar za građansko obrazovanje (2024)</p>	<p>(3) Dostupno na: https://media.cgo-cce.org/2024/10/Socijalno-preduzetnistvo-publikacija.pdf</p>
<p>(4) <u>Analiza eko-socijalnog preduzetništva: potrebe, prepreke i dobre prakse</u> BC4ESE projekat (2025)</p>	<p>(4) Dostupno na: https://ecosocent.eu/wp-content/uploads/2023/02/MNE-O1-BC4ESE.pdf</p>
<p>(5) <u>Akcioni plan za socijalnu ekonomiju</u> European Commission (2021)</p>	<p>(5) Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021DC0778</p>
<p>(6) <u>Rezolucija Evropskog parlamenta o Akcionom planu EU za socijalnu ekonomiju</u> European Parliament (2022)</p>	<p>(6) Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022IP0288</p>
<p>(7) <u>Preporuka Vijeća Evropske Unije o razvoju okvirnih uslova za socijalnu ekonomiju</u> Council of the European Union (2023)</p>	<p>(7) Dostupno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=OJ%3AC_202301344</p>

2.2. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi sa identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
<p><u>Strategija razvoja socialne i solidarne ekonomije 2025–2029 s Akcionim planom 2026–2027</u></p>	<p>STRATEŠKI CILJ 2: Uspostaviti potpurnu infrastrukturu za razvoj SSE i razviti kompetencije o SSE</p> <p>Operativni cilj 2.1: Uspostaviti sistemsku podršku za djelovanje subjekata SSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnost 2.1.4. Edukacije za državne službenike o konceptima i politici SSE <p>Operativni cilj 2.2: Unaprijediti kompetencije za SSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnost 2.2.1. Obuke/radionice za unapređenje kompetencija predstavnika subjekata SSE • Aktivnost 2.2.2. Sprovedene edukacije za mlade o SSE • Aktivnost 2.2.5. Organizacija bootcamp programa za razvoj poslovnih ideja iz oblasti socialne ekonomije, kroz proces strukturisane ideacije <p>STRATEŠKI CILJ 3: Povećati prepoznatljivost subjekata SSE i poboljšati njihov pristup tržištu</p> <p>Operativni cilj 3.1: Podignuti svijest različitih aktera o SSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnost 3.1.1. Organizacija kampanja za promociju socialne i solidarne ekonomije • Aktivnost 3.1.2. Kreiranje digitalnog sadržaja i jačanje prisustva na društvenim mrežama • Aktivnost 3.1.3. Medijska gostovanja i promotivne aktivnosti u cilju afirmacije SSE <p>Operativni cilj 3.2: Razvijati kanale distribucije i prodaje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnost 3.2.2. Promotivna kampanja za povećanje vidljivosti online platforme za SSE proizvode i usluge

<p><u>Nacionalna Strategija održivog razvoja do 2030. godine</u></p>	<p>Društveni resursi – podrška vrijednostima, normama i obrascima ponašanja značajnim za održivost društva</p> <p>Strateški cilj 2.5 Stimulirati zapošljivost i socijalnu inkluziju</p> <p>Mjera 2.5.2 Osigurati socijalnu stabilnost i smanjiti stopu siromaštva</p> <p>Podmjera 2.5.2.5 Podsticati poduzetništvo i samozapošljavanje. Podsticati i razvijati nove i fleksibilne forme samozapošljavanja mladih (kroz pojednostavljivanje procedura i kreiranja podstičućih i fleksibilnih mehanizama) kao što su društveno preduzetništvo, start-up, ruralni turizam, urbano baštovanstvo, zeleni poslovi, kreativne industrije, ICT usluge, online prodaja itd.</p> <p>Ekonomski resursi – uvođenje zelene ekonomije</p> <p>Strateškog cilja 4.6: Primijeniti društvenu odgovornost u praksi svih sektora u skladu s pozitivnim evropskim i međunarodnim iskustvima</p> <p>Mjera 4.6.1: Promovisati koncept društvene odgovornosti (DO) i podizati svijest o vrijednostima i važnosti DO odnosno benefitima organizacija s aspekta implementacije DO</p> <p>Podmjera 4.6.1.3: Promovisati koncept društvene odgovornosti i podizati svijest o vrijednostima i važnosti društvene odgovornosti (putem kampanja, istraživanja, obuke na svim nivoima)</p>
<p><u>Strategija razvoja ženskog preduzetništva 2025–2028</u></p>	<p>STRATEŠKI CILJ 2: Tranzicija ženskog preduzetništva ka održivom, zelenom i digitalnom poslovanju</p> <p>Operativni cilj 2.2: Primjena savremenih znanja, vještina i tehnologija koje omogućuju efektivnu transformaciju ka zelenom i digitalnom poslovanju</p> <p>Mjera 2.2.1: Promocija razvoja održivog, zelenog poslovanja i digitalizacije biznisa</p>

Strategija za mlade 2023–2027

	<p>STRATESKI CILJ: Izgradnjom održivog međuresornog sistema podrške mladima stvoriti mogućnosti za razvoj njihovih punih kapaciteta i aktivan doprinos razvoju društva</p> <p>Operativni cilj 3: Ostvarti međuresorni doprinos poboljšanju sveukupnog položaja mladih</p> <p>Mjera 3.1: Kreirati međuresorni set aktivnosti za unapređenje prilika za razvoj i ostvarenje punih potencijala mladih</p>
<p><u>Strategija za zaštitu lica s invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2022–2027</u></p>	<p>Strateški cilj: Obezbjedenje ravnopravnog položaja i punog učešća lica s invaliditetom u svim sferama društvenog života, kroz unapređenje pravnog, institucionalnog, socijalnog i ekonomskog okvira za zaštitu od diskriminacije, koji se temelji na modelu pristupa invaliditetu zasnovanom na ljudskim pravima</p> <p>Operativni cilj 8: Smanjenje nivoa diskriminacije sa kojima se suočavaju lica s invaliditetom prilikom ostvarenja prava iz oblasti rada i zapošljavanja.</p>

2.3. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1., koje aktivnosti su prihvatljive za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju pomenuitih problema. Navesti konkretne mjerljive pokazatelje/indikatora za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
Potrebno je da projekti nevladinih organizacija u 2027. godini sadrže aktivnosti koje će doprinijeti rješavanju identifikovanih problema i postizanju željenog stanja, u skladu sa strateškim i operativnim ciljevima Strategije razvoja socijalne i solidarne	Potrebno je da se u projektima nevladinih organizacija u 2027. godini definišu jasni i mjerljivi indikatori koji omogućavaju praćenje doprinosa realizovanih aktivnosti. Svaka aktivnost treba da sadrži mjerljive indikatore u skladu s okvirom indikatora koji je ovdje	Potrebno je da projekti nevladinih organizacija u 2027. godini obezbijede relevantne i provjerljive izvore podataka za potvrdu ostvarenih rezultata, kroz izvještaje, evidencije, analitičke alate i dokumentaciju o sprovedenim aktivnostima. Svaki indikator treba biti potkrijepljen relevantnim i

<p>ekonomije 2025–2029, odnosno u skladu sa aktivnostima definisanim u Akcionom planu 2026–2027.</p>	<p>naveden, kako bi se omogućilo jasno i objektivno praćenje rezultata, uz obaveznu integraciju rodne perspektive u praćenju i vrednovanju indikatora rezultata.</p>	<p>provjerljivim izvorima podataka (izvori su navedeni u nastavku), koje su nevladine organizacije dužne dostavljati kroz kvartalne i završne izvještaje o realizaciji projekata:</p>
<p>***</p> <p>→ Organizovanje obuka za državne službenike/ce o konceptima i politici socijalne i solidarne ekonomije</p>	<p>***</p> <p>(1) Organizovana najmanje 1 obuka za državne službenike/ce (2) Najmanje 10 državnih službenika/ca pohađalo obuku (3) Najmanje 50% učesnika obuka su žene (4) Postotak učesnika koji su pozitivno ocijenili relevantnost i kvalitet obuke (npr. ≥80% pozitivnih odgovora u evaluacionim anketama)</p>	<p>***</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lista prisustva učesnika (ime, prezime, organizacija, kontakt) uključujući rodnu strukturu – Evaluacione ankete učesnika (procjena kvaliteta, relevantnosti i primjenjivosti obuke) – Program i materijali sa obuke (agenda, prezentacije, radni listovi, drugi materijali, digitalni sadržaji i sl.) – Izvještaj o realizaciji obuke (da sadrže opis ciljeva, aktivnosti, postignutih rezultata i preporuka, uključujući rodnu strukturu)
<p>***</p> <p>→ Realizacija obuka ili radionica za subjekte socijalne i solidarne ekonomije (poslovne, finansijske i strateške vještine)</p>	<p>***</p> <p>(1) Organizovane najmanje 4 obuke ili radionice (2) Najmanje 100 predstavnika socijalne i solidarne ekonomije pohađalo obuke ili radionice (3) Najmanje 50% učesnika obuka su žene (4) Postotak učesnika koji su pozitivno ocijenili relevantnost i kvalitet obuke (npr. ≥80% pozitivnih odgovora u evaluacionim anketama)</p>	<p>***</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lista prisustva učesnika (ime, prezime, organizacija, kontakt) uključujući rodnu strukturu – Evaluacione ankete učesnika (procjena kvaliteta, relevantnosti i primjenjivosti obuke) – Program i materijali sa obuke (agenda, prezentacije, radni listovi, drugi materijali, digitalni sadržaji i sl.) – Izvještaj o realizaciji obuke ili radionice (da sadrže opis ciljeva, aktivnosti, postignutih

<p>***</p> <p>→ Organizovanje obuka i interaktivnih radionica za mlade o socijalnoj ekonomiji i socijalnim inovacijama</p>	<p>***</p> <p>(1) Organizovana najmanje 1 obuka za mlade o SSE (2) Najmanje 90 mladih pohadalo obuke (3) Najmanje 50% učesnika obuka su žene (4) Postotak učesnika koji su pozitivno ocijenili relevantnost i kvalitet obuke (npr. ≥80% pozitivnih odgovora u evaluacionim anketama)</p>	<p>***</p> <p>– Lista prisustva učesnika (ime, prezime, organizacija, kontakt) uključujući rodnu strukturu – Evaluacione ankete učesnika (procjena kvaliteta, relevantnosti i primjenjivosti obuke) – Program i materijali sa obuke (agenda, prezentacije, radni listovi, drugi materijali, digitalni sadržaji i sl.) – Izvještaj o realizaciji obuke (da sadrže opis ciljeva, aktivnosti, postignutih rezultata i preporuka) uključujući rodnu strukturu</p> <p>***</p>
<p>***</p> <p>→ Organizovanje promotivnih kampanja i javnih događaja (sajmovi, info dani, tribine)</p>	<p>***</p> <p>(1) Organizovane najmanje 2 kampanje (2) Objavljen Dan socijalnog preduzetništva (3) Broj osoba obuhvaćenih kampanjama (npr. ≥200)</p>	<p>***</p> <p>– Evidencija sprovedenih promotivnih kampanja i aktivnosti – Lista distribuiranih materijala i broja osoba koje su primile materijale – Izvještaji o realizovanim kampanjama i događajima (da sadrže opis ciljeva, aktivnosti, postignutih rezultata i preporuka)</p> <p>***</p>
<p>***</p> <p>→ Kreiranje digitalnog sadržaja i sprovođenje kampanja na društvenim mrežama (video materijali, intervjui, promotivni tekstovi i grafike) i prisustvo na društvenim mrežama</p>	<p>***</p> <p>(1) Najmanje 10 objava na društvenim mrežama (2) ≥1.000 pregleda/reakcija (3) ≥50 interakcija (komentari, dijeljenja)</p>	<p>***</p> <p>– Analitika društvenih mreža i medijskih objava (reach, pregledi) – Promotivni materijali i objave (linkovi, screenshotovi) – Izvještaji o realizovanim kampanjama</p>

<p>***</p> <p>→ Realizacija aktivnosti koje se odnose na gostovanja u medijima na temu socijalne ekonomije – televizija, radio i online platforme</p> <p>***</p>	<p>***</p> <p>(1) Najmanje 6 medijskih gostovanja (2) ≥3 različita medija pokrila temu socijalne ekonomije</p> <p>***</p>	<p>***</p> <ul style="list-style-type: none"> – Izvještaji o realizovanim gostovanjima – Medijski snimci – linkovi
<p>***</p> <p>→ Realizacija aktivnosti koje se odnose na sprovođenje promotivne kampanje za podizanje vidljivosti online platforme za promociju i prodaju proizvoda i usluga subjekata socijalne ekonomije</p> <p>***</p>	<p>***</p> <p>(1) Realizovana najmanje 1 kampanja (2) Broj posjeta na platformi (3) Broj novih korsinika</p> <p>***</p>	<p>***</p> <ul style="list-style-type: none"> – Analitika platforme – Promotivni materijali – Izvještaji o realizovanim kampanjama
<p>***</p> <p>→ Realizacija bootcampova i ideacionih programa za žene, mlade ili subjekte socijalne ekonomije radi razvoja socijalnih inovacija</p>	<p>***</p> <p>(1) Realizovana najmanje 1 bootcamp program realizovan u toku projekta (2) ≥20 učesnika, od čega ≥50% žene i mladi (3) ≥5 ideja razvijeno do pilot faze (4) Najmanje 2 prototipa testirana u praksi (5) ≥80% učesnika pozitivno ocijenilo relevantnost i kvalitet programa (evaluacione ankete)</p>	<p>***</p> <ul style="list-style-type: none"> – Lista učesnika sa osnovnim podacima i rodnom strukturom – Evaluacione ankete učesnika (procjena kvaliteta i relevantnosti) – Programi i materijali bootcampa (agenda, teme, metodologija) – Dokumentacija o razvijenim idejama i prototipovima (opis, prezentacije, testni rezultati) – Izvještaji o realizovanim bootcampovima i ideacionim programima

3. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

3.1. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2027. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

<p>Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u <u>2027. godini</u></p>	<p>Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)</p>
<p><u>Strategija razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029 s Akcionim planom 2026–2027</u></p> <p>STRATEŠKI CILJ 2: Uspostaviti potpornu infrastrukturu za razvoj SSE i razviti kompetencije o SSE</p> <p>Operativni cilj 2.1: Uspostaviti sistemsku podršku za djelovanje subjekata SSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnost 2.1.4: Edukacije za državne službenike/ce o konceptima i politici SSE 	<p>Način na koji će javni konkurs za projekte nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva navode se u nastavku:</p> <p>Projekti NVO u 2027. godini treba da uključe organizovanje stručnih obuka za državne službenike/ce, čime se doprinosi jačanju institucionalnih kapaciteta i boljem razumijevanju politika i instrumenata socijalne i solidarne ekonomije.</p> <p><u>Smjernice za realizaciju aktivnosti 2.1.4.</u></p> <p>Podrška: Realizacija edukacija za državne službenike/ce potrebno je da se sprovodi uz institucionalnu podršku Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga, kao partnerske institucije ove aktivnosti u skladu s Akcionim planom 2026–2027. Nvladine organizacije sprovode obuke, dok Ministarstvo obezbjeđuje integraciju rezultata u javne politike i izvještaje.</p>
	<p>Smjernice za projektnu realizaciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekti NVO u 2027. godini treba da obuhvate organizovanje stručnih obuka, seminara i radionica za državne službenike/ce, sa fokusom na principe, modele i instrumente socijalne i solidarne ekonomije. • Poseban akcenat treba staviti na primjere dobre prakse iz EU i regiona, kao i na praktične alate za integraciju socijalne i solidarne ekonomije u javne politike.

<p>Operativni cilj 2.2: Unaprijediti kompetencije za SSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnost 2.2.1: Obuke i radionice za unapređenje kompetencija predstavnika SSE • Aktivnost 2.2.2: Sprovedenje edukacija za mlade o konceptima i mogućnostima SSE 	<ul style="list-style-type: none"> • U realizaciju edukacija ukoliko je moguće treba uključiti stručnjake iz akademске zajednice, međunarodnih organizacija i relevantnih praktičara, čime se obezbeđuje multidisciplinarni pristup. <p>Očekivani efekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povećana kompetentnost državnih službenika u kreiranju i sprovođenju politika za razvoj socijalne ekonomije i socijalnih inovacija u ovoj oblasti; • Jačanje institucionalne podrške subjektima socijalne ekonomije; • Bolja koordinacija između državnih institucija i nevladinih organizacija u sprovođenju strateških ciljeva. <p>Projekti NVO u 2027. godini treba da uključe obuke i radionice za predstavnike SSE, kao i edukacije za mlade, čime se jačaju poslovne, finansijske i strateške vještine, podstiče zapošljivost i razvija nova generacija aktera socijalne ekonomije.</p> <p><u>Smjernice za realizaciju aktivnosti 2.2.1. i 2.2.2.</u></p> <p>Podrška:</p> <p>Realizacija operativnog cilja 2.2. sprovodi se uz podršku Unije poslodavaca Crne Gore, Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga i Sekretarijat za preduzetništvo i investicije (Glavni grad Podgorica). Neke od ovih aktivnosti nevladine organizacije sprovode kao nadležne u skladu sa Akcionim planom 2026–2027, dok neke aktivnosti sprovode kao konadležne.</p> <p>Smjernice za projektnu realizaciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekti NVO u 2027. godini treba da obuhvate organizovanje obuka i radionica za predstavnike SSE, sa fokusom na unapređenje poslovnih, finansijskih i strateških vještina, kao i edukacije za mlade o konceptima i mogućnostima socijalne i solidarne ekonomije.
--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Aktivnost 2.2.5: Organizacija bootcamp programa za razvoj poslovnih ideja iz oblasti socijalne ekonomije, kroz proces strukturisane ideacije 	<ul style="list-style-type: none"> • Programi treba da budu zasnovani na interaktivnim metodama učenja (radionice, simulacije, grupni rad), kako bi se obezbjedila praktična primjenjivost znanja. • Poseban akcenat treba staviti na primjere dobre prakse iz EU i regiona, kao i na mogućnosti za uključivanje mladih u razvoj socijalnih inovacija. • U realizaciju obuka i edukacija ukoliko je moguće treba uključiti stručnjake iz akademske zajednice, poslovnog sektora i međunarodnih organizacija, čime se obezbjeđuje multidisciplinarni pristup. <p>Očekivani efekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jačanje kapaciteta subjekata socijalne i solidarne ekonomije; • Unapređenje znanja i vještina za održivo poslovanje; • Povećana informisanost mladih o konceptima i mogućnostima socijalne ekonomije; • Aktivno uključivanje mladih u kreiranje socijalnih inovacija i razvoj sektora socijalne ekonomije. <p><u>Smjernice za realizaciju aktivnosti 2.2.5.</u></p> <p>Podrška: Nevladine organizacije direktno organizuju i sprovode bootcamp programa za razvoj poslovnih ideja iz oblasti socijalne ekonomije kroz proces strukturisane ideacije.</p> <p>Smjernice za projektnu realizaciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekti NVO u 2027. godini treba da obuhvate organizaciju bootcampova i ideacionih programa za žene, mlade i subjekte SSE, sa ciljem razvoja socijalnih inovacija i prototipova. • Programi treba da budu zasnovani na intenzivnim radionicama, mentorstvu i praktičnim zadacima, kako bi učesnici razvili konkretna rješenja za društvene izazove.
---	---

<p>STRATEŠKI CILJ 3: Povećati prepoznatljivost subjekata SSE i poboljšati njihov pristup tržištu</p> <p>Operativni cilj 3.1: Podignuti svijest različitih aktera o SSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnost 3.1.1: Organizacija kampanja za promociju SSE • Aktivnost 3.1.2: Kreiranje digitalnog sadržaja i jačanje prisustva na društvenim mrežama • Aktivnost 3.1.3: Medijska gostovanja i promotivne aktivnosti u cilju afirmacije SSE 	<ul style="list-style-type: none"> • Poseban akcenat treba staviti na inkluzivnost i rodnu ravnost, obezbjeđujući da najmanje 50% učesnika budu žene i mladi. • U realizaciju programa treba uključiti mentore iz akademske zajednice, poslovnog sektora, institucionalnu infrastrukturu za podršku socijalnim inovacijama, čime se obezbjeđuje multidisciplinarni pristup. • Rezultati programa treba da se dalje povežu sa promotivnim kampanjama i digitalnim platformama, radi povećanja vidljivosti i tržišne prepoznatljivosti inovacija. <p>Očekivani efekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Razvoji socijalnih inovacija kroz praktične prototipove i ideje; • Jačanje kapaciteta žena, mladih i subjekata SSE; • Povećana vidljivost i afirmacija socijalne ekonomije u društvu; • Dugoročno jačanje ekosistema SSE kroz inovativne modele i rješenja. <p>Projekti NVO u 2027. godini treba da uključe promotivne kampanje, kreiranje digitalnog sadržaja, prisustvo na društvenim mrežama i medijska gostovanja, čime se povećava vidljivost socijalne ekonomije, podiže svijest javnosti i afirmiše društvena vrijednost SSE.</p> <p><u>Smiernice za realizaciju aktivnosti 3.1.1, 3.1.2. i 3.1.3.</u></p> <p>Podrška: Realizacija operativnog cilja 3.1. treba da se sprovodi uz podršku Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga i Ministarstva javne uprave u skladu s Akcionim planom 2026–2027. Nevladine organizacije mogu kreirati aktivnosti i učestvovati u sprovođenju kampanja, digitalnog sadržaja i medijskih nastupa, dok institucije obezbjeđuju koordinaciju i integraciju rezultata u širi sistem promocije SSE.</p>
---	---

<p>Operativni cilj 3.2: Razvijati kanale distribucije i prodaje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktivnost 3.2.2: Promotivna kampanja za povećanje vidljivosti online platforme za SSE proizvode i usluge 	<p>Smjernice za projektnu realizaciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekti NVO u 2027. godini treba da obuhvate organizaciju promotivnih kampanja za afirmaciju socijalne i solidarne ekonomije, uključujući javne događaje, radionice i online aktivnosti. • Aktivnosti treba da uključuje kreiranje digitalnog sadržaja (video materijali, infografike, blogovi, društvene mreže) radi povećanja vidljivosti SSE među različitim akterima. • Poseban akcenat treba staviti na medijska gostovanja i promotivne aktivnosti, kako bi se obezbjedila šira društvena afirmacija i podizanje svijesti javnosti. • Kampanje i sadržaji treba da budu zasnovani na pozitivnim primjerima dobre prakse iz regiona i EU, čime se povećava kredibilitet i atraktivnost SSE. • U realizaciju aktivnosti treba uključiti mlade, žene i predstavnike socijalne ekonomije i socijalnih inovacija, čime se obezbjeđuje rodna i generacijska ravnoteža u promociji. <p>Očekivani efekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povećana vidljivost i društvena afirmacija socijalne i solidarne ekonomije; • Jačanje prepoznatljivosti subjekata SSE među građanima, institucijama i poslovnim sektorom; • Povećana motivacija za uključivanje u SSE i razvoj novih inicijativa; • Boja povezanost SSE sektora sa medijima i javnošću. <p>Projekti NVO u 2027. godini treba da uključuje promotivne kampanje za podizanje vidljivosti online platforme, čime se poboljšava pristup tržištu za proizvode i usluge subjekata SSE i jača njihova konkurentnost.</p>
---	---

	<p><u>Smjernice za realizaciju aktivnosti 3.2.2.</u></p> <p>Podrška:</p> <p>Realizacija promotivne kampanje za online platformu treba da se sprovodi uz podršku Unije poslodavaca Crne Gore i Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga. Nevladine organizacije mogu planirati ovu aktivnost kao konadležna organizacija u skladu s Akcionim planom 2026–2027, dok institucije obezbjeđuju koordinaciju i integraciju rezultata u širi sistem promocije i distribucije proizvoda i usluga sektora socijalne ekonomije.</p> <p>Smjernice za projektnu realizaciju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekti NVO u 2027. godini treba da obuhvate organizaciju promotivne kampanje usmjerene na povećanje vidljivosti online platforme za SSE proizvode i usluge. • Kampanja treba da uključi digitalne kanale komunikacije (društvene mreže, web portale, newslettere) i offline događaje. • Poseban akcenat treba staviti na vizuelni identitet i brendiranje platforme, kako bi se obezbjedila prepoznatljivost i povjerenje korisnika. • Aktivnosti treba da uključe mlade i žene kao promotere i korisnike platforme, čime se obezbjeđuje rodna i generacijska ravnoteža. • Kampanja treba da bude zasnovana na pozitivnim primjerima uspješnih subjekata socijalne ekonomije, čime se povećava kredibilitet i atraktivnost platforme. <p>Očekivani efekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Povećana vidljivost online platforme za SSE proizvode i usluge; • Jačanje tržišne prepoznatljivosti subjekata socijalne ekonomije; • Povećana konkurentnost i održivost sektora socijalne ekonomije kroz bolji pristup tržištu; • Aktivno uključivanje građana u kupovinu i podršku SSE proizvoda i usluga.
--	--

Smjernice za pripremu, ocjenu i praćenje projekata

Potrebno je da nevladine organizacije u svojim projektima za 2027. godinu kreiraju i razrađuju aktivnosti definisane u ovoj Sektorskoj analizi u skladu sa postavljenim smjernicama za njihovu implementaciju, dok za svaki indikator rezultata iz baze već postavljenih indikatora osiguravaju relevantne i provjerljive izvore podataka. Aktivnosti koje odaberu da uključuje u projekte, kao i indikatori koji prate te aktivnosti moraju biti jasno uključeni u prijavu projekta, kao i navedeni izvori podataka (verifikacije). Izvori verifikacije za projektne aktivnosti dostavljaju se dokumentovani kroz kvartalne i završne izvještaje nevladinih organizacija čiji projekti budu odabrani za finansiranje u 2027. godini, kako bi se omogućilo objektivno vrednovanje uspješnosti realizacije aktivnosti, kao i i doprinos ukupnih projektnih aktivnosti realizaciji Akcionog plana 2026–2027 i strateških ciljeva Strategija razvoja socijalne i solidarne ekonomije 2025–2029.

4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO – DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

4.1. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2027. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
"Razvoj kapaciteta za socijalne inovacije"	250.000 eura	

4.2. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se financirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2027. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe

Potrebe identifikovanih ciljnih grupa proizilaze iz ograničenih kapaciteta za razvoj socijalnih inovacija, nedovoljne uključenosti mladih, žena, ranjivih grupa, dugo nezaposlenih lica i drugih teže zapošljivih kategorija u društveno-ekonomske tokove, kao i osnaživanja onih već uključenih u rad potencijalnih subjekata socijalne ekonomije, te prostora za dodatno jačanje sistemskih mehanizama koji podstiču razvoj socijalnih inovacija, socijalne ekonomije i saradnju između sektora.

Direktnne ciljine grupe

Direktnne ciljine grupe su oni akteri koji će biti neposredno uključeni u realizaciju projektnih aktivnosti u 2027. godini:

- **Potencijalni subjekti socijalne ekonomije** – aproksimativno 10 nevladinih organizacija koje posluju u skladu sa principima socijalne ekonomije.
- **Učesnici projektnih aktivnosti** – broj učesnika se računa na osnovu projektnih aktivnosti:
 - Obuke za državne službenike (≥10 učesnika)
 - Obuke i radionice za predstavnike SSE (≥100 učesnika)
 - Edukacije za mlade (≥90 učesnika)
 - Bootcampovi i ideacioni programi (≥20 učesnika)
 - Promotivni kampanje i javni događaji (≥200 učesnika)

Od ukupnog broja svih učesnika projektnih aktivnosti (≥2420) – potrebno je da najmanje 30 osoba bude iz kategorija koje su društveno, socijalno, ekonomski ili kulturno isključene i najmanje 30 osoba koje su zaposlene i socijalno uključene ali kojima treba dodatno osnaživanje (osobe s invaliditetom, Romi i Egipćani, žene žrtve nasilja, žene iz ruralnih područja i sl.)

Indirektnne ciljine grupe

Indirektnne ciljine grupe obuhvataju aktere koji nijesu direktno uključeni u projektnne aktivnosti, ali su u tim aktivnostima konadležne ili partnerske institucije i organizacije i na koje će se projektni rezultati i efekti pozitivno odraziti:

- **Organi državne uprave i lokalne samouprave** – kroz unapređenje institucionalnih kapaciteta i bolju koordinaciju sa NVO sektorom.
- **Druge nevladine organizacije registrovane u Crnoj Gori** čiji cilj nije sticanje dobiti – kroz razmjenu znanja, iskustava i partnerstva.
- **Mediji** – kroz uključivanje u različite promotivne kampanje i afirmaciju socijalne ekonomije – medijske kampanja (najmanje 6 medijskih gostovanja tj. na ≥3 različita medija), kampanje na društvenim mrežama (najmanje 10 objava tj. ≥1000 pregleda), promotivne kampanje za podizanje vidljivosti online platforme za promociju i prodaju proizvoda i usluga subjekata socijalne ekonomije (najmanje 1 kampanja sa brojem posjeta na platformi i brojem novih korisnika).

- **Društvo u cjelini** – kroz veću dostupnost informacija o socijalnoj ekonomiji i socijalnim inovacijama, širu primjenu inkluzivnih pristupa u zajednici i bolje povezivanje aktera na regionalnom nivou i podsticanje ravnomjernog regionalnog razvoja.

Na osnovu karakteristika i nivoa uključenosti ili isključenosti definisanih ciljnih grupa, prepoznate su ključne potrebe koje projekti treba da adresiraju kroz planirane aktivnosti u 2027. godini

POTREBE DIREKTNIH CILJNIH GRUPE:

(1) Potencijalni subjekti socijalne ekonomije (≈10 nevladinih organizacija)

Ova ciljna grupa ima izraženu potrebu za:

- jačanjem organizacionih i upravljačkih kapaciteta (strateško planiranje, upravljanje projektima, finansijska održivost),
- razvojem inovativnih modela poslovanja u oblasti socijalne ekonomije,
- pristupom edukacijama, mentorstvu i praktičnim alatima za razvoj socijalnih inovacija,
- umrežavanjem i partnerstvima sa javnim institucijama i drugim organizacijama,
- većom vidljivošću i promocijom svog rada.

(2) Marginalizovane i vulnerabilne društvene grupe (≈60 osoba)

Njihove potrebe su prvenstveno:

- socijalna i ekonomska inkluzija,
- pristup prilikama za zapošljavanje i razvoj vještina,
- osnaživanje i povećanje samopouzdanja za aktivno učešće u društvu,
- pristup podšci i servisima koji odgovaraju njihovim specifičnim životnim okolnostima,
- smanjenje diskriminacije i društvene isključenosti.

(3) Učesnici projektnih aktivnosti (≈420 učesnika)

U zavisnosti od tipa aktivnosti, njihove potrebe uključuju:

- sticanje znanja i praktičnih vještina iz oblasti socijalnih inovacija i socijalne ekonomije,
- razumijevanje javnih politika i institucionalnog okvira (za državne službenike),
- razvoj preduzetničkih ideja i inovativnih rješenja (posebno kroz bootcampove i ideacione programe),
- pristup platformama za razmjenu iskustava i umrežavanje,
- motivaciju i podršku za aktivno učešće u razvoju lokalnih zajednica.

POTREBE INDIRECTNIH CILJNIH GRUPA:

(1) Organi državne uprave i lokalne samouprave

- unapređenje institucionalnih kapaciteta,
- jačanje saradnje sa NVO sektorom i drugim akterima.

(2) Druge nevladine organizacije u Crnoj Gori

- razmjenjena znanja i iskustava,
- razvoj partnerstava i zajedničkih inicijativa.

(3) Mediji

- pristup relevantnim sadržajima za promociju socijalne ekonomije,
- jačanje uloge u informisanju i podizanju svijesti.

(4) Društvo u cjelini

- veća dostupnost informacija o socijalnoj ekonomiji i inovacijama,
- primjena inkluzivnih pristupa u zajednici,
- bolje povezivanje aktera i ravnomjerniji regionalni razvoj.

Socijalna ekonomija predstavlja poseban model održivog ekonomskog i društvenog razvoja koji obuhvata subjekte socijalne ekonomije, čije su aktivnosti usmjerene na ostvarenje kolektivnog (interes članova, odnosno korisnika i sl.) ili opšteg interesa (interes lokalnih zajednica i društva u cjelini) i koje karakterišu: dobrovoljna saradnja i uzajamna pomoć; demokratsko i/ili participativno upravljanje; prvenstvo ljudi i društvenih i/ili ekoloških ciljeva nad kapitalom prilikom raspodjele i korišćenja viška prihoda nad rashodima i/ili dobiti, kao i imovine. Socijalna ekonomija zasniva se na načelima solidarnosti, inkluzivnosti, demokratskog i/ili participativnog upravljanja, autonomije, održivog razvoja, ravnopravnosti i podrške lokalnom razvoju.

Društvene ili socijalne inovacije podrazumijevaju inovativna rješenja (nove tehnologije, proizvodi, usluge, organizacioni modeli, načini rada, koncepti i dr.) usmjerena ka rješavanju društvenih problema i zadovoljenju potreba zajednice, s ciljem postizanja pozitivnih promjena kojima se poboljšava kvalitet života pojedinaca i zajednice kroz identifikaciju i sprovođenje procesa za uključivanje na tržište rada, sticanje novih vještina, otvaranje novih radnih mjesta, nove oblike učešća i druge načine koji doprinose poboljšanju položaja pojedinaca u društvu.

4.3. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira financirati/broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
Naziv javnog konkursa: "Razvoj kapaciteta za socijalne inovacije"	Broj planiranih projekata koji se planira financirati odnosno broj ugovora koji se planira zaključiti je deset (10)

4.4. Navesti najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Naziv javnog konkursa:	
Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 20.000 eura	Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 30.000 eura

NAPOMENA: stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: **"Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa."**

5. KONSULTACIJE SA ZAINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

5.1. Navesti na koji način je u skladu sa važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovala u konsultacijama
Javne konsultacije o nacrtu Sektorske analize u oblasti razvoja socijalnih inovacija subjekata socijalne ekonomije u 2027. godini	Od 17. aprila 2026. godine do 4. maja 2026. godine	Nije bilo dostavljenih komentara, inicijativa, predloga i sugestije nevladinih organizacija na Nacrt sektorske analize u oblasti razvoja socijalnih inovacija subjekata socijalne ekonomije u 2027. godini.

6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

6.1. Navesti broji službenika/ica i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programima nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programima nevladinih organizacija	Imena službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programima nevladinih organizacija
"Razvoj kapaciteta za socijalne inovacije"	3	Biljana Vučetić Mersiha Hasanegović Snežana Ivanović

Ovjera ministarke:

Naida NIŠIĆ		
Ime i prezime		